

Rozhodnutí č. 25 – nadržování

- I.** Pod pojem, “umožnit mu, aby unikl trestnímu stíhání“, k němuž se vztahuje úmysl pachatele trestného činu nadržování podle § 166 odst. 1 tr. zák., lze podřadit nejen takové jednání, v jehož důsledku se pachatel jiného trestného činu zcela (definitivně) vyhne trestnímu stíhání, ale i dosažení stavu, kdy tento pachatel získá nadržováním výhodu spočívající v podstatném oddálení zahájení jeho trestního stíhání.
- II.** Obhájce s odkazem na svou povinnost mlčenlivosti, resp. na využití svého oprávnění odepřít výpověď z důvodu povinné mlčenlivosti (§ 21 zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů), nemůže uvádět orgánu činnému v trestním řízení nepravdivé údaje, na které se vztahuje povinnost mlčenlivosti, byť by tak činil v zájmu obviněného, např. ohledně identity osoby, na niž je dotazován. Jestliže obhájce, i přes oprávnění vyplývající z ustanovení § 21 zákona o advokacii, neodmítne odpovědět na otázku položenou orgánem činným v trestním řízení, ale záměrně uvede nepravdu, a to proto, aby obviněnému umožnil uniknout trestnímu stíhání, resp. aby jeho trestní stíhání podstatně oddálil, přichází v úvahu jeho odpovědnost pro trestný čin nadržování podle § 166 odst. 1 tr. zák.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2008, sp. zn. 8 Tdo 1148/2007)

Obviněný JUDr. P. Š. byl rozsudkem Okresního soudu Plzeň uznán vinným trestným činem nadržování podle § 166 odst. 1 tr. zák.¹, kterého se dopustil skutkem spočívajícím v tom, že ač nejméně od 29. 1. 1999 jako obhájce I. G. stíhaného pro účast na zločinném spolčení podle § 163a odst. 1 tr. zák. a trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné dávky podle § 148 odst. 1, 3 tr. zák., spáchaný ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák., věděl od kpt. Mgr. J. R., vyšetřovatele Policie České republiky, Úřadu pro vyšetřování pro Českou

¹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů, upravuje skutkovou podstatu trestného činu nadržování v ustanovení § 366 tr. zák.

republiku, o tom, že M. Z. je spolupachatelem I. G. na popsané trestné činnosti, dne 18. 2. 1999 kolem 13:00 hod. ve Věznici P. se záměrem umožnit, aby M. Z. unikl trestnímu stíhání pro uvedenou trestnou činnost, uvedl k dotazu kpt. Mgr. J. R. ohledně totožnosti M. Z., jenž na něho čekal ve vozidle před budovou věznice, záměrně nepravdivé údaje s tím, že se jedná o pana J.

Proti tomuto rozhodnutí podal obviněný odvolání, které Krajský soud v Plzni usnesením podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodné.

Rozhodnutí odvolacího soudu napadl obviněný prostřednictvím svých obhájců Mgr. V. E. a JUDr. J. N. dovoláním, které bylo opřeno o dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. l) a g) tr. ř. Vzhledem k tomu, že se jednalo o trestní věc jediného obviněného, bylo na obě písemná podání nahlíženo jako na jediné dovolání.

Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. spočívá v nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení, na němž rozhodnutí spočívá. Dovolatel namítal, že skutek uvedený ve výrokové části rozsudku nezahrnuje obligatorní znak skutkové podstaty projednávaného trestného činu, a to škodlivý následek. V obžalobě byl tento znak formulován tak, že obviněný měl svým jednáním oddálit trestní stíhání M. Z., avšak toto „oddálení“ nedosahuje intenzity uniknutí trestnímu stíhání, jak je vyžadováno zákonem, případně stav, kdy pachatel trestného činu získal nadržováním výhodu v trestním řízení.

Obviněný dále namítal, že jako obhájce nemůže mít ve vztahu k policejnímu orgánu větší povinnost než občan, který žádnou takovou povinnost nemá, pokud se nenachází v postavení svědka. Žádný zákon podle obviněného nestanoví povinnost obhájce uvádět při komunikaci s policejními orgány jen pravdivé údaje týkající se jeho klienta. Takový požadavek by totiž mohl ve svém důsledku vést až ke ztrátě důvěry klienta. Nesouhlasil ani s tvrzením odvolacího soudu, že lež není prostředkem ani způsobem obhajoby, který by byl uveden v trestním řádu nebo v zákoně o advokacii, a že povinností advokáta je jednat čestně a svědomitě, dodržovat pravidla profesionální etiky a nesnižovat důstojnost svého stavu. Ve svém důsledku by to totiž vedlo k závěru, že obhájce by byl povinen sdělit orgánům činným v trestním řízení, že jeho klient je skutečným pachatelem trestného činu.

Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. spatřoval v tom, že bylo rozhodnuto o zamítnutí řádného opravného prostředku proti odsuzujícímu rozsudku soudu prvního stupně, ačkoliv v řízení, které napadenému usnesení předcházelo, došlo k nesprávnému právnímu posouzení skutku, resp. k jinému nesprávnému hmotně právnímu posouzení.

Obviněný v první řadě zdůraznil, že ke dni 18. 2. 1999 byl advokátem podle zákona o advokacii a působil jako obhájce jak obviněného I. G., tak i M. Z., kterému poskytoval právní pomoc, neboť tento se nacházel v postavení podezřelého v rámci trestní věci vedené proti obviněnému I. G. Zdůraznil, že je třeba brát v úvahu specifickou vztahů mezi advokátem a jeho klientem, na nichž je advokacie založena. Obviněný dospěl k přesvědčení, že za uvedených skutkových okolností se ocitnul mezi „dvěma zly“, kdy buď mohl po pravdě odpovědět na dotaz policisty, kdo se v autě nachází, nebo se mohl zachovat způsobem, pro který byl souzen. Obviněný vycházel z přesvědčení, že je daleko těžším prohřeškem oproti lživé odpovědi, kdyby jako advokát zradil důvěru svého klienta tím, že by jej „udal“ orgánům činným v trestním řízení, byť mu takovou povinnost žádný právní ani stavovský předpis neukládá.

V dalším bodě svého dovolání brojil proti závěru odvolacího soudu, podle kterého M. Z. poskytl svým jednáním výhodu spočívající v tom, že jmenovaný disponoval pasem a mohl tak volně cestovat, popř. ztížit opatrování důkazů, jejich zničení atp. Vzhledem k tomu, že se M. Z. posléze dobrovolně a svobodně dostavil k vyšetřovateli a převzal záznam o sdělení obvinění², ztratila tato argumentace podle obviněného svoji váhu.

V neposlední řadě obviněný zpochybnil i naplnění subjektivní stránky trestného činu, kdy podle jeho mínění mohla být skutečným důvodem lživé odpovědi jiná motivace než úmysl umožnit M. Z. uniknout trestnímu stíhání. Tímto důvodem mohla být snaha neznepronevěřit se povinnosti mlčenlivosti.

Vzhledem k výše uvedeným námitkám obviněný navrhl, aby dovolací soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadené rozhodnutí odvolacího soudu v celém rozsahu, zároveň zrušil také rozsudek soudu prvního stupně a všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a dále podle § 265m odst. 1, věta první, tr. ř. jej podle § 226 písm. b) tr. ř. zprostil obžaloby, neboť v obžalobě označený skutek není trestným činem.

Nejvyšší soud shledal, že námitky uplatněné v rámci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. jsou v naprosté většině relevantní.

V obecné rovině je třeba uvést, že trestného činu nadržování podle § 166 odst. 1 tr. zák. se dopustí ten, kdo pachateli trestného činu pomáhá v úmyslu umožnit mu, aby unikl trestnímu stíhání, trestu nebo ochrannému opatření nebo jejich výkonu. Z hlediska subjektivní stránky se jedná o úmyslný trestný čin, kdy úmysl pachatele směřuje k tomu, aby pachateli

² Podle současného znění trestního řádu (zákon č. 141/1961 Sb., ve znění pozdějších právních předpisů) se jedná o usnesení o zahájení trestního stíhání - § 160 tr. ř.

základního trestného činu umožnil uniknout trestnímu stíhání. Pod pojem uniknout lze podřadit nejen stav, kdy se pachatel trestného činu zcela vyhne trestnímu stíhání, ale i stav, kdy takový pachatel získá nadřizováním výhodu spočívající např. v oddálení trestního stíhání, mírnějším právním posouzením, mírnějším trestu apod. Nejvyšší soud při aplikaci těchto obecných východisek dospěl k závěru, že skutková zjištění jsou podřaditelná pod ustanovení § 166 odst. 1 tr. zák.

Dovolatelova námitka, že v době činu byl nejen advokátem, ale i obhájcem jak obviněného I. G., tak i podezřelého M. Z., neznamena, že by byl v nějaké privilegované pozici, která by mu mohla nebo dokonce měla umožňovat lhát některému orgánu činnému v trestním řízení ve prospěch svého klienta. Záměrné uvádění nepravdy obhájcem na konkrétní dotaz vyšetřovatele ohledně identity v té době podezřelého M. Z. je třeba považovat za porušení ustanovení nejen § 16 odst. 2 zákona o advokacii, ale i čl. 4 usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku. Takový závěr je nutné učinit i při vědomí specifčnosti vztahu mezi advokátem, resp. obhájcem obviněného a jeho klientem, který je chráněn mimo jiné povinností mlčenlivosti obhájce. Pokud v dané situaci chtěl obviněný tomuto závazku dostát, znamenalo to pro něj na položenou otázku vyšetřovatele neodpovídat, popř. odmítnout na ni odpovědět.

Argumentaci dovolatele, že mezi obhájcem obviněného a jeho klientem jde o vztah, který se značně přibližuje vztahu osob blízkých, na který pamatuje ustanovení § 166 odst. 2 tr. zák. a vylučuje tak z trestní odpovědnosti toho, kdo spáchá čin uvedený v odstavci 1 ve prospěch osoby blízké, považoval Nejvyšší soud za nepřipadnou, byť dle jeho názoru nelze teoreticky vyloučit, že i mezi nimi může vzniknout silný přátelský vztah. V daném případě však nic takového zjištěno nebylo.

K námitce dovolatele směřující k materiální stránce trestného činu uvedl Nejvyšší soud následující. Jednotlivá kritéria pro stanovení konkrétního stupně nebezpečnosti činu pro společnost jsou příkladmo uvedena v ustanovení § 3 odst. 4 tr. zák. Pokud se týká *významu chráněného zájmu*, který byl činem dotčen, poukázal Nejvyšší soud na to, že trestný čin nadřizování podle § 166 odst. 1 tr. zák. je sice zařazen mezi trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných, ale typová společenská nebezpečnost je v něm vyjádřena relativně nízkou sazbou odnětí svobody do tří let. Ani *způsob provedení činu* nebyl z hlediska Nejvyššího soudu nikterak závažný, neboť se jej obviněný dopustil toliko verbálně, jednovětně. S tím souvisely i *okolnosti, za kterých byl čin spáchán*. K jednání došlo na chodbě věznice po zcela nečekaném dotazu ze strany vyšetřovatele, bez možnosti obviněného rozmyslet si formulaci odpovědi, případně na položenou otázku vůbec neodpovídat. *Následky* činu obviněného

zůstaly prakticky jen v obecné rovině, neboť konkrétní následek v podobě faktického účinku nenastal. K trestnímu postihu M. Z. nakonec došlo, a proto nelze mít za to, že by byl nějak jednáním obviněného zvýhodněn. Pokud jde o *osobu obviněného*, jednalo se o osobu zcela bezúhonnou vedoucí řádný život. Rovněž *míra zavinění* je s ohledem na již zmíněný vztah obhájce – klient snižována.

Nejvyšší soud dospěl na základě všech výše uvedených skutečností k závěru, že jednáním obviněného nebyl naplněn zákonem požadovaný materiální znak trestného činu nadřizování podle § 166 odst. 1 tr. zák.³ Nejvyšší soud tedy podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Plzni a jemu předcházející rozsudek Okresního soudu Plzeň a současně podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a s použitím § 265m odst. 1 tr. ř. obviněného zprostil obžaloby podle § 226 písm. b) tr. ř., neboť v žalobním návrhu označený skutek nebyl trestným činem.

JUDr. Bronislava Coufalová, Katedra trestního práva, Univerzita Palackého Olomouc

³ Nový trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších právních předpisů) opouští dosavadní materiálně formální (formálně materiální) pojetí trestného činu a nahrazuje jej formálně pojatým vymezením trestného činu, které je však hmotněprávně korigováno zásadou subsidiarity trestní represe (§ 12 odst. 2 tr. zák.) a procesněprávní možností státního zástupce odložit věc z důvodu neúčelnosti, resp. možností z téhož důvodu zastavit trestní stíhání (§ 159a odst. 4, § 172 odst. 2 písm. c) tr. ř.)